

YARATICI DRAMA YÖNTEMİ İLE FEN ÖĞRETİMİ THE CREATIVE DRAMA METHOD IN SCIENCE TEACHING

Yrd. Doç. Dr. Kıymet SELVİ
Anadolu Üniversitesi
İletişim Bilimleri Fakültesi
Eğitim İletişimi ve Planlaması Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Ali ÖZTÜRK
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
İlköğretim Bölümü

ÖZET

Bu araştırmada fen bilgisi dersinin öğretiminde yaratıcı drama yönteminin etkili olup olmadığı sorusuna yanıt aranmaya çalışılmıştır. Bu nedenle ilkokul beşinci sınıf fen bilgisi dersinde "Vücudumuzu Tanıyalım" ünitesinin yaratıcı drama yöntemi ve geleneksel öğretim yöntemi ile öğretimi gerçekleştirilmiştir. Her iki yöntemle gerçekleştirilen öğretim sonuçları birbiri ile karşılaştırılmıştır.

Araştırmada deneme modellerinden "Öntest - Sontest Kontrol Gruplu Model" uygulanmıştır. Deney ve kontrol gruplarına uygulanan öntest ve sontest sonuçları arasında fark olup olmadığını saptamak için t testi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda deney grubunun başarı testi ve yaratıcı drama testi sonuçları bakımından kontrol grubuna göre daha iyi olduğu saptanmıştır. Fen tutum ölçeği öntest ve sontest sonuçlarında her iki grup açısından bir fark gözlenmemiştir.

ABSTRACT

In this study an answer was sought to the question of whether the methods of creative drama are effective in teaching science. For this purpose the unit "Body Recognition" was taught in a fifth grade science lesson, using the methods of creative drama and traditional teaching. The results following both methods were compared.

A "pretest-posttest control group model" for experimental methods was applied and t-test used in order to determine if there were any differences between the results of the pretest and posttest applied to experimental and control groups. As a result, the achievement and creative drama tests were observed to be better in the experimental group than in the control group. No difference was observed between the two groups in the pretest and posttest results for the Science Attitude Test.

GİRİŞ

Eğitim yardımı ile bireyin algılama, bağımsız düşünme, gözlem, değerlendirme yapma, yeniden biçimlendirme gücü ve üretkenliği artırılmalıdır. Yaratıcı drama yöntemi bireyin bu yetilerinin ortaya çıkması ve gelişmesine katkı sağlayacaktır. Bu nedenle gerek okul gerekse okul dışı öğrenme etkinliklerinde yaratıcı drama uygulamalarına yer vermek gerekmektedir.

Yaratıcı drama, önceden yazılmış bir metin olmaksızın, katılımcıların kendi yaratıcı buluşları, özgün düşünceleri, öznel anıları ve bilgilerine dayalı olarak oluşturdukları eylem durumları, doğaçlama, canlandırma (San, 1998) olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımdan yola çıkarak eğitim sırasında bireydeki yaratıcılığın ortaya çıkarılmasında başvurulacak etkili yöntemlerden birinin yaratıcı drama olduğu söylenebilir.

Yaratıcı drama çalışması sırasında bireyler diğer insanların sorunlarını ve değer yargılarını öğrenip bu konuları içeren rolleri üstlenirler. Aynı zamanda birlikte çalışmayı, paylaşmayı öğrenirler. Ayrıca yaratıcı drama

uygulaması sırasında duyguların denetim altına alınması ve uygun ortamlarda boşalması sağlanır.

Böylesine çok yönlü amacı olan yaratıcı drama, yaşamın çeşitli alanlarında uygulanmakta, özellikle toplumsal bilimler ve sanat alanlarında etkili sonuçlara ulaşılmaktadır. San, öğrenme öğretme sürecine etkin katılım için duygular, düş gücü, imgeleme yetisi, imgesel düşünme, hatta düşleri de devreye sokmak gerektiğinden söz etmektedir. Yaratıcı drama bu yeti ve değerlerin öğrenme süreçlerinde kullanılmasını olanaklı hale getirmektedir (1990:574).

Yaratıcı drama ortaklaşa yapılan bir etkinliktir ve bütünleşmeye yöneliktir. Bireyi edilgen olmaktan çok etken kılmayı amaçlamaktadır. Drama uygulamalarında katılımcılık, farklı yaşantılar gözlemleyen birey, kendi yaşamının sınırlarını da genişletmeye başlayacaktır. Uygulamalarda fiziksel, düşünsel, duygusal ve toplumsal kesitler görüp katılım içinde olması bir yandan bireyin özgüvenini geliştirirken, diğer yandan yaşamında karşılaşacağı sorunlara farklı çözümler üretmesinde kolaylıklar sağlayacaktır. Yaratıcı drama çalışmasına ka-

tilan bir bireyden genel olarak; kendini tanıma, iletişim becerilerini geliştirme, yaratıcılıkta bulunma, toplumsal gelişimi sağlama, birlikte çalışma, eleştirel düşünme gibi yaratıcı dramanın amaçlarını gerçekleştirmesi beklenmektedir.

Yaratıcı drama, tiyatro sanatının tüm araç ve yöntemlerini kullanmasına karşın ezberlenen bir oyun metninin sahnelenmesi değildir. Bireylerin yaratıcı dramaya katılımı sağlandığında, bireyin o güne kadar ortaya çıkmayan, ayırımına varılmayan yanları ortaya çıkartılabilir.

Yaratıcı drama yönteminin kullanımı ile bireyler belli bir konuyu irdeler, oynar, gözden geçirir; rolleri değiştirir ve kazanılmış bilgileri yeniden yaşama geçirirler. Özellikle çocuklar, dramayı oyun olarak algılayacakları için tıpkı oyunda olduğu gibi dikkat ve enerjilerini drama etkinliği üzerine yoğunlaştıracaklardır (Önder,1990:47); böylece yeni bilgilerin kazanılması kolaylaşacaktır.

Eğitim sırasında yaratıcılığı ortaya çıkarmak için öğretimi yaratıcılık uygulamaları ile gerçekleştirmeyi esas alan yaratıcı drama yönteminden yararlanmak gerekmektedir. Ezbercilik yerine, yaparak yaşayarak öğrenmeyi sağlayan yaratıcı etkili bir yöntem olarak öğretim sürecinde tartışılmaya başlanmıştır. Bilginin kazanılması yani bilişsel alandaki bir öğrenmenin gerçekleşmesi ve kalıcı hale gelmesi için yaşantılarla ilişkilendirilmesi gereklidir. Yaratıcı drama yöntemi, öğrenilenlerin aktarımı sırasında yaşantılarla ilişkilendirilmesini gerekli hale getirmektedir. Bu ise öğrenmede bilinenden yola çıkarak bilinmeyenlerin açıklanması, somut durumlardan yararlanarak soyut öğrenmelere geçilmesini kolaylaştırmaktadır. Yaratıcı drama özellikle, soyut ya da somut bir bilginin bilinen, somut bir gösterimle anlatılması için etkili bir sunum sağlamaktadır.

Yaratıcı drama yöntemiyle öğrenmede kavramlar somut kimliklere büründürülerek yeniden ifade edilir. Öğrencinin öğrenilen konuyla ilgili doğru bir gösterime girmesi için bilinmesi gereken bilgiyi doğru kazanmış olması gerekmektedir. Eğer öğrenilmesi gerekenler doğru olarak kazanılmamış ise konuya ilişkin rolleri doğru oynayamaz. Bu nedenle yaratıcı dramanın öğretim yöntemi olarak kullanıldığı durumlarda bireyin gerekli bilgiye sahip olması gerekmektedir.

Yaratıcı dramanın okullarda öğrenciler tarafından bir yöntem olarak kullanımına çok az rastlanmaktadır. Alan yazınına bakıldığında yaratıcı drama yönteminin genellikle sanat eğitimi, yabancı dil öğretimi, sosyal bilgiler, hayat bilgisi derslerinin öğretiminde daha çok da araştırma amaçlı çalışmalarda uygulanmış olduğu görülmüş, fen eğitimi ile ilgili yapılmış bir çalışmaya rastlanamamıştır. Bu nedenle, bu çalışmada, ilköğretim beşinci sınıfta okutulan "Vücudumuzu Tanıyalım" ünitesinin yaratıcı drama yöntemi ile öğretilmesi ile ilgili deneysel bir çalışma yapılmıştır.

ARAŞTIRMA MODELİ

Araştırmada deneme modellerinden "Öntest - Sontest Kontrol Gruplu Model" uygulanmıştır. İlköğretim beşinci sınıfta okutulan "Vücudumuzu Tanıyalım" ünitesinin yaratıcı drama yöntemi ile geleneksel öğretim yöntemleri sonuçlarını karşılaştıran deneysel çalışma Şekil 1'de de görüldüğü gibi G1 ve G2'den oluşan deney ve G3 ve G4'ten oluşan kontrol grubu üzerinde yürütülmüştür.

AMAÇ

Bu çalışmada yaratıcı dram yönteminin fen bilgisi dersinin öğretiminde etkili olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır.

G1 →	Deney	Öntest	X1	Sontest
G2 →				
G3 →	Kontrol	Öntest	X2	Sontest
G4 →				

Öntest : Başarı Testi, Fen Tutum Anketi, Yaratıcı Drama Anketi

Sontest : Başarı, Fen Tutum Anketi, Yaratıcı Drama Anketi

X1 : Yaratıcı Drama Yöntemi

X2 : Geleneksel Yöntemler

ÖRNEKLEM

Örneklem, Eskişehir Porsuk İlköğretim Okulunda 1998-1999 öğretim yılında beşinci sınıfta okuyan öğrencilerden oluşmaktadır. 5A ve 5B şubelerinde okuyan 20'şer öğrenciden oluşan G1 ve G2'den deney grubu 5C ve 5D şubelerinde okuyan 20'şer öğrenciden oluşan G3 ve G4'ten kontrol grubu oluşturulmuştur. Her bir grup 20 kişiden oluşturulduğu için deney ve kontrol grupları 40'ar öğrenciden oluşmaktadır. Yaratıcı drama uygulamaları 20'den büyük gruplarda uygulamada sıkıntı yarattığı için daha geniş bir gruptan sonuç almak amacıyla deneysel çalışmanın iki grup üzerinde yürütülmesi ve sonuçlarının birlikte analiz edilmesine karar verilmiştir. Bu nedenle kontrol grubunda da buna benzer bir yaklaşım izlenmiştir. Öğrenciler random olarak seçilirken ilköğretim okulu, yaratıcı drama için uygun mekanın bulunması, okul yönetimi ve öğretmenlerin bu tür bir araştırmaya açık olmaları ve uygulama kolaylığı sağlamaları nedeniyle özel olarak seçilmiştir.

VERİ TOPLAMA TEKNİĞİ

Araştırmada Başarı Testi, Fen Tutum Ölçeği, Yaratıcı Drama Anketi olmak üzere üç ayrı araçla veri toplanmıştır. Vücudumuzu Tanıyalım ünitesi ile ilgili 40 sorudan oluşan bir Başarı Testi, yaratıcı dramanın temel özellikleri dikkate alınarak 60 maddeden oluşan Yaratıcı Drama Anketi hazırlanmıştır. Hazırlanan bu test ve anket taslağı toplam 10 öğrenciye uygulanmıştır. Ön uygulamadan elde edilen sonuçlar dikkate alınarak düzeltilen ankete ilişkin uzman görüşleri alınmıştır.

Uzman kanısı dikkate alınarak düzeltilen Başarı Testi ve Yaratıcı Drama Anketi; 1998'de Eskişehir'de toplam 280 beşinci sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Bu uygulamadan sonra güvenilirlik katsayısı 0.84 olan 25 maddelik Yaratıcı Drama Anketi ve güvenilirlik katsayısı 0.72 olan Başarı Testi oluşturulmuştur. Fen Tutum Ölçeği olarak Baykul (1990-1) tarafından geliştirilmiş olan ölçek kullanılmıştır.

DENEYSSEL ÇALIŞMAYI GERÇEKLEŞTİRME

Deney grubunda yaratıcı drama yöntemi uygulanırken araştırmayı yürüten iki uzman, deney grubu ile birlikte olmuştur. Bu uzmanlardan birisi öğrencilerle beraber yaratıcı drama uygulamasını gerçekleştirirken, diğer uzman süreci gözlemleyerek kayıtlar tutmuş ve drama uygulaması içinde yer almamıştır. İki uzman, yaratıcı drama oturumundan önce ve sonra bir araya gelerek yaratıcı drama yönteminin planlanması, gerçekleştirilmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili çalışmalar yapmışlardır.

Yaratıcı drama oturumları, sınıf öğretmenin ünitesi sınıfta işlediği gün ve saatlerde, haftada iki gün, üçer ders saati olarak gerçekleştirilmiştir. Drama oturumları sınıf öğretmenin ünitenin öğretimi için yaptığı zaman planına bağlı kalınarak dört hafta içinde altı oturumda, toplam 24 saatte tamamlanmıştır.

Her drama oturumuna ısınma çalışması ile başlanmıştır. Bu çalışmalar ile öğrencilerin dikkatlerinin yoğunlaştırılması, duyguların dışı vurumunun kolaylaştırılması, etkileşim ve iletişimin artırılması, grup birliğinin oluşturulması amaçlanmıştır.

Isınma çalışmalarından sonra liderin planlamış olduğu etkinlikler, 4-6 kişilik gruplarla oyun, doğaçlama ve oluşum süreçlerinden geçirilmiştir. Yardım isteyenlere çalışmalarını tamamlamaları için çözüm yerine, öneri sunulmuştur. Drama grupları etkinliklerini ta-

mamlayıncaya kadar çalışmalarına devam etmiştir. Öğrenciler arasındaki etkileşimin sürdürülmesi amacıyla her uygulama sürecinde değişik öğrencilerden gruplar oluşturulmuştur.

VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Deney ve kontrol gruplarına uygulanan öntest ve sontest sonuçları arasında fark olup olmadığını belirlemek ve her grubun öntest ve sontest sonuçları arasındaki farkı test etmek için t testi uygulanmıştır. Anlamlılık düzeyi olarak 0.01 seçilmiştir.

BULGULAR

Araştırmada Başarı Testi, Fen Tutum Ölçeği, Yaratıcı Drama Anketi olmak üzere üç ayrı araçla toplanan veriler deney ve kontrol grupları açısından analiz edilmiştir.

Araştırmaya başlamadan önce deney ve kontrol gruplarına öntest olarak uygulanan Başarı Testi sonuçları ile deney gerçekleştikten sonra sontest olarak uygulanan Başarı Testi sonuçları Tablo 1 ve 2'de verilmiştir.

Tablo 2'ye bakıldığı zaman deney ve kontrol gruplarının başarı öntest sonuçları arasında bir fark olmamasına karşın, sontest sonuçları açısından gruplar arasında önemli bir fark olduğu görülmektedir. Tablo 1'deki grupların sontest ortalamaları incelendiğinde bu farkın yaratıcı drama uygulamasının gerçekleştirildiği deney grubundan yana olduğu görülmektedir. Vücudumuzu Tanıyalım ünitesinin öğrenilmesinde yaratıcı drama yönteminin daha etkili olduğu söylenebilir.

Deney grubu öntest ve sontest sonuçları arasında 0.000 düzeyinde çok önemli bir fark bulunurken, kontrol grubunun ön ve sontest sonuçları arasında 0.00 düzeyinde önemli bir fark bulunmuştur. Bu da öğrenmede yaratıcı dramının daha etkili olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

Tablo 1

Başarı Öntest ve Başarı Sontest Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Sonuçları

	Öntest				Sontest			
	N	Ort.	Std. Sapma	Std. Hata	N	Ort.	Std. Sapma	Std. Hata
Deney	39	10.1538	2.6511	0.4245	37	13.7838	2.5510	0.4194
Kontrol	40	9.1000	2.7531	0.4353	40	11.6500	3.1095	0.4917

Tablo 2

Başarı Öntest ve Sontest t Testi Sonuçları

	Ort. Fark	Std. Hata t Farkı	t	df	p
Deney ve kontrol grupları öntest	1.0538	0.6083	1.732	77	0.087
Deney ve kontrol grupları sontest	2.1338	0.6512	3.277	75	0.002

Tablo 3

Fen Tutum Ölçeği Öntest ve Fen Tutum Ölçeği Sontest Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Sonuçları

	Öntest				Sontest			
	N	Ort.	Std. Sapma	Std. Hata	N	Ort.	Std. Sapma	Std. Hata
Deney	39	94.3077	6.1991	0.9927	38	96.2105	7.8091	1.2668
Kontrol	40	90.8750	9.8585	1.5588	40	95.1750	9.6686	1.5287

Tablo 4

Fen Tutum Ölçeği Öntest ve Fen Tutum Ölçeği Sontest t Testi Sonuçları

	Ort. Fark	Std. Hata t Farkı	t	df	p	
Deney ve kontrol grupları öntest	3.4327	1.8583	1.847	77	0.069	p>.01
Deney ve kontrol grupları sontest	1.0355	1.9963	0.519	76	0.605	p<.01**

Deney ve kontrol gruplarına öntest olarak uygulanan Fen Tutum Ölçeği sonuçları Tablo 3 ve 4'te verilmiştir.

Tablo 4'e bakıldığı zaman deney ve kontrol gruplarının Fen Tutum Ölçeği öntest ve sontest sonuçları açısından bir fark yoktur.

Deney grubu öntest ve sontest sonuçları ile kontrol grubu ön ve sontest sonuçları arasında fark bulunamamıştır.

Deney ve kontrol gruplarına öntest olarak uygulanan Yaratıcı Drama Anketi ile deney gerçekleştirildikten sonra sontest olarak uygulanan Yaratıcı Drama Anketinin sonuçları Tablo 5 ve 6'da verilmiştir.

Tablo 6'da görüldüğü gibi deney ve kontrol gruplarının Yaratıcı Drama Anketinin öntest ve sontest sonuçları arasında çok önemli bir fark vardır. Tablo 5'e bakıldığında, farklılaşmayı deney grubunda uygulanan yöntemin gerçekleştirdiği söylenebilir.

Deney grubu öntest ve sontest sonuçları arasında, kontrol grubu ön ve sontest sonuçları arasında fark bulunamamıştır.

TARTIŞMA

Yapılan bu deneysel çalışma sonucunda yaratıcı drama yöntemi fen bilgisi öğretiminde, özellikle bilişsel öğrenmelerin gerçekleştirilmesinde etkili olmuştur. Yaratıcı drama yönteminin bilişsel bilgileri kazandırmadaki temel etkenin, öğrencilerin bilgilerini işe koşacağı uygun ortamları bulmaları ve sürece aktif katılımlarının sonucu olduğu söylenebilir. Başka bir deyişle kendileri oynarken öğrenip, yapıp yaşayarak edindikleri bilgiyi kalıcı kılmışlardır. Yapılan bir araştırmada öğrencilerin derslere ayrılan sürede sınıf içinde sessiz durarak öğrenmeleri yerine, öğrenme sırasında hareketli ve aktif oldukları oranda başarılarının arttığı ortaya konulmuştur (Kauchac,1989:9).

Duyuşsal alandaki davranışların kazanılmasına yönelik özellikle tutumlarda bir değişim gözlenmemiştir. Bu sonuç, tutumdaki değişimin dört hafta gibi kısa bir sürede gerçekleştirilmesinin ve sonucunun gözlenmesinin zor olduğu şeklinde yorumlanabilir. Çünkü duyuşsal alana giren davranışlar kazanılması veya değiştiril-

Tablo 5

Yaratıcı Drama Anketi Öntest ve Yaratıcı Drama Anketi Sontest Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Sonuçları

	Öntest				Sontest			
	N	Ort.	Std. Sapma	Std. Hata	N	Ort.	Std. Sapma	Std. Hata
Deney	39	98.9487	10.8965	1.7448	40	101.8250	8.9037	1.4078
Kontrol	40	92.8000	8.3549	1.3210	39	90.4103	10.7696	1.7245

Tablo 6

Yaratıcı Drama Anketi Öntest ve Yaratıcı Drama Anketi Sontest t Testi Sonuçları

	Ort. Fark	Std. Hata t Farkı	t	df	p	
Deney ve kontrol grupları öntest	6.1487	2.1812	2.819	77	0.006	p>.01
Deney ve kontrol grupları sontest	11.4147	2.2208	5.140	77	0.000	p<.01**

esi en zor ancak, kazandırıldıktan sonra en kalıcı davranışlardır.

Yaratıcı dramanın kazandırdıkları açısından sonuçlar incelendiğinde ise yaratıcı drama yönteminin uygulandığı grupta daha etkili bir değişimin gözlenmesi, yaratıcı dramanın yalnızca bilişsel alanda değil, yaratıcı dramanın temel özelliklerini kazandırma açısından da etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Yaratıcı drama yönteminin sınıfıçi öğretimde uygulanması öğretim için yöntem çeşitliliği getirecektir. Özellikle ezberci öğrenmeye karşı aktif öğrenme de etkili bir yöntem olarak kullanılabilir. Ancak bunun yapılabilmesi için yetişmiş ve yetişmekte olan öğretmenlere yaratıcı drama yönteminin öğretilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Baykul, Y. (1990-1) *İlkokul beşinci sınıftan lise ve dengi okulların son sınıflarına kadar matematik ve fen derslerine karşı tutumda görülen değişimler ve*

öğrenci seçme sınavındaki başarı ile ilişkili olduğu düşünülen bazı faktörler. Ankara: ÖSYM Yayınları.

Gürdal, A. ve diğer. (1995) *Fen bilgisi dersi öğrenci çalışma kitabı 4-5.* Ankara: MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü ve Unicef Türkiye Temsilciliği.

Kauchac, D., P.D. Eggen. (1989) *Learning and teaching.* Massachusetts.

Kirk, E.R. (1982) *Experimental design procedures for the behavioral sciences.* Second edition. California. Brooks/cole publishing company.

MEB. (1997) *İlköğretim fen bilgisi ders kitabı 8.* İkinci Basım. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

San, İ. (1990) "Eğitimde yaratıcı drama". Ankara: *Ank. Ün. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi.* 23,2:574-582.

San, İ. (1998) "Türkiye'de yaratıcı drama çalışmalarının dünü bugünü". *II. Ulusal çocuk kültürü kongresi.* Ankara: Ankara Üniversitesi.